

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Petri Petiti Philosophi & Doctoris Medici, Miscellaneorum Observationum Libri quatuor

Petit, Pierre

Trajecti ad Rhenum, 1682

Cap. IV. Ejusdem M. Tullii problema, de paucitate oratorum excellentium,
nullum esse ostenditur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13245

lib. 2. de Divin. Dabunt igitur mihi veniam mei cives, vel gratiam potius habebunt, quod cum esse in unius potestate respubl. nequeat ego me abdididi, neque deserui neque affixi: neque ita gessi, quasi homini aut temporibus iratus: neque ita porro aut adulatus, aut admiratus sum fortunam alterius, ut me mea pœniteret: id enim ipsum a Platone philosophiaque didiceram, naturales esse conversiones quasdam rerum publicarum &c. Nimirum his verbis, nisi admodum fallor, *Catonem*, qui id non viderit & se afflixerit, inscitiae & temeritatis taxat.

CAPUT IV.

Ejusdem M. Tullii problema, de paucitate oratorum excellentium, nullum esse ostenditur.

Hoc etiam quod, eidem *Ciceroni* visum est dignum consideratione, ab ipso autem proponitur & explicatur in primo *de Oratore*, de oratorum paucitate & frequentia expendere placet. Sic autem difficultatem proponit: *Ac mihi quidem saepenumero in summos homines, ac summis ingeniis praeditos intuenti, querendum esse visum est, quid esset, cur plures in omnibus artibus, quam in dicendo admirabiles existissent?* Quibus verbis hoc statim pro explorato ac rato accipit, pauciores multo in dicendi arte illustres viros semper fuisse, quam in aliis disciplinis. Mihi vero (pace viri tanti dicere liceat) non modo non manifestum id; sed etiam falsum videtur; neque illa, quam ibi habet, inductio, virorum artibus variis florentium, mihi quicquam certi ostendit, quia neminem eorum, quos in aliis facultatibus excelluisse dicit, nominat; sed sola disciplinarum atque artium genera percensens, politicam, phi-
loso-

lofophiam, mathesim, musicam, grammaticam, dicendi artem; in singulis plures fuisse magnos, quam in eloquentia sumit, tum velut id plane esset compertum, ad causæ investigationem procedit.

Ceterum decuit aliquot utrinque illustres viros in medium adducere: una quidem ex parte, qui aliis artibus; ex altera, qui in dicendo maxime insignes & præstantes fuissent. Tunc demum si multi in unoquoque aliarum disciplinarum atque artium genere egregii reperirentur; perpauca in dicendo excellentes indicari possent, plane constaret problema, & locus disputationi esset. Nunc rem confuse & generaliter proponens, magnam nobis dubitandi occasionem reliquit, an satis vere quæstio sit posita, metuoque ut tota hæc disputatio alioqui elegantissima, ad nihilum redeat. Ad rem igitur ut veniam, ac ut difficultas intelligatur, sic considerandum est, nempe in unoquoque artium genere atque facultate tres quasi gradus distingui debere: unum quidem eorum, qui obscuri & vulgares, quorum largus ubique proventus & fœtura: alterum quos claros & nobiles recte dixeris, qui se humo sustulere, nomen in aliqua arte consecuti sunt: tertium eorum, qui consummatæ virtutis & in fastigio positæ. In primo gradu multitudo, ut dixi, ingens vulgarium ingeniorum & obscurorum: in secundo non tanta est quidem frequentia, sed tamen neque horum est paucitas: solo in gradu tertio summa ubique raritas, eorum scilicet qui apicem in aliquo genere & culmen attingere potuerunt; nec solum in artibus & disciplinis, sed etiam in aliis rerum differentiis. nam & homines perfectæ boni, aut summe mali pauci reperiuntur, pauci statura ingentes aut admodum pusilli, eademque ratio est, celeritatis & tarditatis: pulchritudinis & deformitatis, albedinis & nigredinis, omnium denique, quæ sunt in unoquoque genere extrema; juxta illud *Platonis in Phædone*:

Εἰ γὰρ πρὸς μετὰ τέχνης ἐχρῆτο, ὡσπερ ἔχει, ἕτως ἀν' ἡγήσαι-
 το· τὰς μὲν χρῆστας καὶ πονηρὰς σφόδρα, ὀλίγας εἶναι ἐκατέρως,
 τὰς δὲ μελαζυ, πλείους. & paulo post: περὶ τῆς σφόδρα μι-
 κρῶν καὶ μεγάλων, οἶει τί σπανιώτερον εἶναι, ἢ μέγαν ἢ σφό-
 δρα σμικρὸν δὲ ξυρεῖν ἀνθρώπον, ἢ κύνα, ἢ ἄλλο ὅτιον, ἢ αὐ-
 ταχύν, ἢ βραδύν ἢ καλόν, ἢ αἰσχρὸν, ἢ λευκόν, ἢ μέλανα; ἢ
 ἕκ ἢ θῆσαι, ὅτι τῶν τοιούτων τὰ μὲν ἄκρα τῶν ἐσχάτων, σπά-
 νια καὶ ὀλίγα. τὰ δὲ μελαζυ, ἀφθονα καὶ πολλὰ; i. Si enim
*ex arte uti (hominibus) studeret, utique rem ipsam ita, ut
 habet, se habere arbitraretur, videlicet homines vehementer
 bonos aut malos per paucos esse, medios vero plurimos. Quem-
 admodum in rebus contingit valde aut parvis aut magnis. Antu
 arbitraris quicquam esse rarius; quam valde magnum, aut
 valde parvum reperire hominem vel canem, vel quodvis aliud?
 atque rursus celerrimum & tardissimum; pulcherrimum, tur-
 pissimum; albissimum, nigerrimum? An ignoras in his omni-
 bus extremorum summa rara quidem & pauca esse, media ve-
 ro frequentia atque multa? Jam ergo ex hoc Platonis loco,
 Ciceronis quæstio non consistit, si hoc æque per omnia ge-
 nera obtinet, ubicumque magis ex & minus reperitur,
 ut τὰ ἄκρα τῶν ἐσχάτων hoc est extremorum summa rara &
 pauca existant.*

Quidni enim & in iis quas Cicero ibidem adducit arti-
 bus, imperatoria sive politica, philosophia, mathesi,
 grammatica, poëtica?

Enimvero cum summa ubique esse rara in confesso sit;
 cum, inquam, commune hoc sit omnium, ut dixi, artium;
 si tamen hoc in dicendi arte eximium existimavit, quod
 pauciores adhuc in ea, quam in aliis excellere possint, de-
 buit omnino id exemplis declarare, si nobis persuasum
 voluit; plures, inquam, summos fuisse in poëtica, in
 philosophia, in mathematicis & aliis disciplinis, quam
 in eloquentia. Ac de poëtis quidem cum in eo genere ex-
 cellentium minorem semper fuisse copiam, quam in aliis arti-

artibus fateatur, tamen pauciores multo exstitisse oratores statuit: *Vere mihi* (inquit) *hoc videor esse dicturus, ex omnibus iis, qui in harum artium studiis liberalissimis sint doctrinisque versati, minimam copiam poetarum egregiorum exstitisse: atque in hoc ipso numero, in quo perraro exoritur aliquis excellens, si diligenter & ex nostrorum, & ex Græcorum copia comparare voles, multo tamen pauciores oratores, quam poetae boni reperientur.* Hic duo habemus: unum quidem pauciores fuisse in poetica egregios, quam in aliis artibus: alterum pauciores adhuc oratores bonos, quam poetas exstitisse. Quod ad prius attinet, concedi potest: alterum non item. neque enim ejusmodi, in quo nemini ulla difficultas aut dubitatio esse possit. Profecto aliquid a *Cicerone* allatum oportuit, quod id nobis planum ac perspicuum fieret. Quid si nego pauciores bonos oratores, quam poetas fuisse? Age, *Marce Tulli*: quem mihi ex universa Græcorum poetarum multitudine dabis, qui cum *Homero* comparari possit? omnium quidem iudicio unus hic principatum & culmen hujus artis semper tenuit. Nulla hic doctis controversia est, omnes in eam sententiam pedibus vadunt, quam *Vellejus Paterculus* his verbis pronuntiavit: *Clarissimum Homeri illuxit ingenium, sine exemplo maximum: qui magnitudine operum & fulgore carminum, solus appellari poeta meruit.* Eadem *Maronis* apud Romanos præstantia est, qui omnes & priores in ea gente & sequentes, sua luce obruit. Qui igitur pauciores poetis oratores summi, si unus tantum apud Græcos *Homerus*, unus apud Latinos *Virgilius*?

Sed fortasse *Cicero* diceret egregios se poetas appellare, non qui egregii, ut *Homerus* aut *Maro*, in ipso fastigio positi, & ceterorum omnium principes; sed claritatem simpliciter & nomen carmine adeptos. si ita est, & oratores egregios pariter accipi oportebit, qui vere clari & celebres fuerunt: quo pacto non pauciores, ut *Cicero* autumat, claros oratores, sed plures fuisse, quam poetas re-

R

riemus.

riemus. Si negaret Cicero, producerem illi suum librum de *claris oratoribus*, quo in libro non paucos, cum e Græcia, tum e Romana nobilitate insignes & claros oratores ipse enumerat: proferam & quæ idem in *Tuscul. Quæstionum* præfatione habet: *Oratorem celeriter complexi sumus, nec eum primo eruditum, aptum tamen ad dicendum, post autem eruditum. Nam Galbam, Africanum, Lælium, doctos fuisse memoria traditum est: studiosum autem eum, qui hos ætate antebat, Catonem: post vero Lepidum, Carbonem, Gracchos: deinde ita magnos nostram ad ætatem, ut non multum, aut nihil omnino Græcis cederetur. Apud Græcos vero quot eloquentia celebres viri exstiterint, longum sit enumerando persequi. Non enim si nemo horum, certe pauci, ad summam Demosthenis pervenerunt, non multi clari & illustres fuerunt. Quid de philosophis dicam; non & in his, ut Plato dicit, thyrsigeri multi, pauci Bacchi, hoc est, veri sapientiæ mystæ & ejus spiritu afflati reperiuntur? Quippe & varios eorum ordines & gradus videre est. Quidam solum nomen habent, ut Sophistæ omnes, gloriolæ studiosi, veritatis hostes, stultarum opinionum auctores: errorum impudentes patroni, meris verborum præstigiis vulgo illudentes, & falsa specie philosophiam mentientes: quales olim Gorgias Leon-
tinus, Prodicus Chius, Protagoras Abderites, Hippias Eleus, Euthydemus, & alii complures: Socratis & Platonis ævo, non pauci & nostra ætate, & patrum memoria famosi exstiterunt: Alii philosophi quidem, sed sine nomine: quorum ingens turba; clari & celebres alii, sed crudæ & imperfectæ eruditionis, ut qui prima philosophiæ fundamenta jecerunt; Thales, Anaximander, Anaximenes, Anaxagoras, Xenophanes, Zeno Eleates, Leucippus, Democritus, & ceteri prope omnes Socrate antiquiores: Alii denique inusitata ingenii felicitate & industria, longe aliorum omnium captum & metam egressi, non sine providentia geniti, qui ipsum naturæ humanæ apicem & rationis*

nor-

normam ultimam attingerent: philosophiæ habitum certum & formam imponerent: quos denique reliqui mortales veros philosophandi magistros & duces sequerentur. In hoc igitur supremo ordine plures philosophos, quam primi nominis oratores dicemus? Non ipse Cicero dixerit: duo tantum eximii & incomparabiles philosophi, *Plato & Aristoteles*. ita enim lib. I. *Tuscul. quest.* testatur his verbis: *Aristoteles longe omnibus (Platonem semper excipio) præstans & ingenio & diligentia*. Non enim simpliciter omnibus, sed longe hoc est magno intervallo præstare dicit: ex quo intelligamus, hos duos esse eximios & principes, cum quibus alii ne comparari quidem possint.

Possẽm multa hic de eorum virorum excellentia dicere; sed nolo elogiis exscribendis discendi avidos lectores morari: solum dicam, omnes qui quidem habent bonam mentem, & iudicio valent; huic *Ciceronis* iudicio de summis illis magistris semper stetisse, ac pari studio utrumque amplexos: tametsi quidam in *Platonis* admirationem, alii in *Aristotelis* magis propensi: ceterum omnes in eo consentiunt, aliorum quibus nomen philosophia dedit, neminem ad horum duorum gloriam aspirasse: qui hos non admirantur, elephantum corio circumtecti sunt. *Julius Cæsar Scaliger* quidem utrique se amicum fatetur; magis tamen *Aristoteli*. *Utriusque sum equidem* (inquit *com.* ad lib. I. de *Plantis*.) *sed ita ut si in opinione hominum, si qua est super illorum oraculis controversia, si sit alter deserendus, sciam quid facturum sim*. Alter enim est natura lingua: alter altera natura, sed eloquentissima. Idem in *Exercitatione* centesima nonagesima quarta: tres humanæ laudis gradus proponens, in singulis unum tantum præcipuum agnoscit: *Dua sunt* (inquit) *aquila sola in natura rerum, altera bellicæ laudis, altera literaria: illa potentia, hæc sapientia: Cæsar & Aristoteles*. *Unicus poëtica sirenophænix Virgilius*. Ita is de supremo fastigio, atque insectibili eminentia.

In iisdem autem *exercitationibus*: locum non memini, paulo magis laudis literariæ pomœria dilatans, quatuor omnino scientiarum omnium ac totius sapientiæ humanæ lumina adorat: *Hippocratem, Platonem, Aristotelem, Galenum.*

Quod de poëtis & philosophis dixi, ad eundem modum se habere, in aliis disciplinis, in arte civitatum regendarum, in militia ostendere possem: sed hæc satis arbitror ad redarguendam *Ciceroniani* problematis vanitatem. constat enim ex dictis, lege naturæ multos quocumque in genere claros quidem & nobiles semper; summos, fortasse unum aut alterum in singulis disciplinis; utique perpaucos, ut quod ad præstantiam & raritatem attinet, non sit assignare discrimen, quo dicendi professio ab aliis differat.

C A P U T V.

Alius Ciceronis locus, in quo libellum duodecim tabularum, cum philosophorum bibliothecis comparat.

Non possum mihi temperare, quin & hic insigne illud Romanæ vanitatis argumentum referam, cum idem *M. Tullius* in eodem libro primo *de Oratore*, leges decemvirales, quas *duodecim tabularum* vocant, cum philosophorum bibliothecis comparat, & eum libellum, sanctissimis philosophiæ adytis & sanctuariis omnibus præfert. Tanti est esse oratorem, eumque Romanum. verba *Ciceronis* hæc sunt: *Fremant omnes licet: dicam quod sentio: bibliothecas me hercule omnium philosophorum unus mihi vide-*